

Konsorcium nevládních organizací
pracujících s migranty

Měli bychom přijímat
děti a mladistvé
bez doprovodu
z uprchlických táborů
v Řecku?

**13 ZÁKLADNÍCH OTÁZEK
A ODPOVĚDÍ**

1

Proč se dnes téma dětí v řeckých táborech tolik řeší?

Uprchlické tábory v Řecku jsou zoufale přetížené. Jejich kapacita je více než pětinasobně překročena, lidé žijí ve stanech a improvizovaných přístřešcích, v nevyhovujících hygienických podmínkách a s omezeným přístupem k základním životním potřebám, jako je jídlo, oblečení nebo hygienické zázemí. Lékařská péče je nedostatečná a v táborech je velmi nebezpečno hlavně pro ženy a děti. Čekání na vyřízení žádosti o azyl přitom může trvat i několik let.

Znalci a očití svědci popisují situaci v táborech jako humanitární katastrofu a naléhavě žádají Evropu o pomoc, alespoň pro ty nejzranitelnější. K těm patří i i cca 5500 nezletilých bez doprovodu, mezi nimiž je několik set dětí mladších 14 let. Pomoc potřebují také rodiny s dětmi, těhotné ženy nebo senioři, ale momentálně je největší pozornost upřena na nezaopatřené nezletilé.

2

Co může Evropa udělat?

V Evropě funguje takzvaný relokační mechanismus. Díky němu lze přemístit osoby, které potřebují mezinárodní ochranu, z jednoho členského státu EU do druhého a pomoci tak zejména Řecku nebo Itálii, které jsou vystaveny největšímu náporu žadatelů o azyl. Od ukončení povinného relokačního mechanismu v roce 2017, fungují relokace na bázi dobrovolnosti. Vlády jednotlivých států se dle vlastního uvážení zavazují převzít do péče určitý počet žadatelů o azyl a Evropská komise celý proces koordinuje a dohlíží na jeho regulérnost.

V tuto chvíli se k dobrovolným relokacím přihlásilo 11 států EU a Švýcarsko. Dohromady se zavázaly dát šanci na nový domov cca 1600 nezletilým bez doprovodu, relokováno zatím bylo několik prvních desítek dětí. Vlastní iniciativu vyvíjejí i některá evropská města, která nabízejí, že by se dokázala postarat o další stovky dětí.

Pro lepší perspektivu je důležité si uvědomit, že v Řecku je v současnosti celkem asi 120 tisíc žadatelů o azyl, a EU má celkem 445 milionů obyvatel.

Jak se adepti pro relokaci vybírají?

Přípravu relokací **zajišťují mezinárodní organizace** jako **Mezinárodní organizace pro migraci (IOM)**, **Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR)** či **Evropský podpůrný úřad pro otázky azylu (EASO)** ve spolupráci s řeckými úřady a vládami přijímajících států. Velmi důležité jsou zkušenosti a doporučení humanitárních pracovníků organizací, jako je Save the Children Europe, Child Circle, Missing Children Europe aj., které v táborech přímo pracují. Podle jejich **doporučení** by měly mít přednost hlavně děti, které jsou v táboře již dlouho, které jsou zdravotně ohrožené nebo které mají v Evropě alespoň vzdálené příbuzné. Vlády přijímajících států někdy uplatňují požadavky na věk či pohlaví dětí, ale pomoc potřebují všichni nezletilí bez rozdílu.

Každé z dětí musí mít kompletní dokumentaci a absolvovat několik náročných pohovorů a vyšetření. V rámci přípravy je také velmi důležité, aby děti věděly, co je čeká, a souhlasily s tím. Relokace totiž znamená novou naději, ale také velký krok do neznáma a často ztrátu osob, které jim v táboře byly oporou.

Jaké je bezpečnostní riziko?

Mnoho nezletilých bez doprovodu jsou chlapci ve věku 14–17 let. To někdy vzbuzuje obavy. Ale tito mladí lidé většinou utekli ze svých zemí právě proto, aby se nemuseli zapojit do násilných konfliktů a aby mohli žít klidný obyčejný život. Přestože to nejsou malé děti, stále se řadí ke zranitelným skupinám a dlouhodobé strádání, ohrožení a bezútěšnost života v táborech má na ně samotné i na jejich další životní perspektivu devastující účinek.

Je důležité si uvědomovat, že tito lidé nezmizí jen proto, že se jejich dalším osudem odmítneme zabývat. Naopak, pokud se budeme bát nebo na pomoc rezignujeme, bude jich přibývat. Jak řekl Tomáš Klus na tiskové konferenci: „nebezpečí nepředstavují ty děti, které přijmeme, ale ty, které tam necháme“.

5

Jaké jsou zatím s relokacemi nezaopatřených dětí zkušenosti?

Prvních několik desítek dětí již odletělo do [Lucemburska](#) a Německa, kde je převzaly do péče týmy odborníků z řad státních a neziskových organizací. Pracovníci Caritas z Lucemburska a Německa tvrdí, že se dětem daří dobře a že se pomalu připravují na nástup do školy.

Německo může navázat na příznivé zkušenosti s integrací uprchlíků po poslední uprchlické „křizi“, kdy do země přišlo více než milion žadatelů o azyl. Česká média sice přinášejí o přistěhovalcích v Evropě převážně negativní informace, ale zprávy o jednotlivých problémových případech pokrývají celkový obraz. Aktuální německý [výzkum](#) ukazuje, že integrace azylantů ve větších i menších městech se převážně daří, dospělí z velké části pracují, děti chodí do škol, učí se jazyk a prospívají.

6

Jaké zkušenosti má s přijímáním uprchlíků Česká republika?

Česká republika převzala v minulosti do péče mnoho desítek žadatelů o azyl z Kuby, Uzbekistánu nebo Barmy. Každoročně u nás o azyl žádá zhruba 1500 lidí, zejména z Ukrajiny a dalších postsovětských zemí, a [azyl](#) bývá udělen přibližně jedné desetině. V rámci přesídlovacího programu ze třetích zemí převzala Česká republika v letech 2015–2018 52 žadatelů o azyl a 12 žadatelů bylo relováno z Řecka v rámci evropského nouzového relokačního mechanismu (více [zde](#)).

Dospělí a rodiny s dětmi jsou po příchodu do Česka zařazeni do státního integračního programu a čeká je šestiměsíční pobyt v integračních azylových střediscích. Poté jsou obvykle přestěhováni do obcí, které se dobrovolně nabídly, že jim zajistí ubytování a budou se podílet na jejich integraci. S integrací uprchlíků také pomáhají nevládní organizace.

Co by se přesně s dětmi dělo, až by přijely? Mohly by v dohledné budoucnosti do rodin a do normální školy?

Ohledně postupu po příjezdu dětí existuje několik možností. Jednou z nich by bylo umístění rovnou do pěstounských rodin a ambulantní asistence odborníků. Druhou a také vhodnou možností by byl úvodní několikátýdenní diagnostický pobyt ve státním Zařízení pro děti cizince. Po úvodní diagnostice, zdravotní prohlídce a nutných úkonech v azylovém řízení by děti mohly přejít do hostitelských nebo pěstounských rodin. Podporu by zajišťovali experti z OSPODu a nevládních organizací, které s ní již mají zkušenost – zejména Organizace pro pomoc uprchlíkům či Dobrá rodina.

V zahraničí se osvědčuje také model bydlení v malých skupinách (bytech) s nepřetržitým dohledem sociálního pracovníka. To by bylo v ČR také možné, protože podobný dům na půl cesty provozuje například Organizace pro pomoc uprchlíkům.

Jaká je šance, že se děti původem z odlišných kultur dobře integrují v ČR?

Cizinci z často velmi vzdálených a exotických zemí k nám přicházejí posledních 31 let, většina z nich za prací, a žádné problémy s nimi v praxi nemáme. Naopak, české stavebnictví, ubytovací služby, zdravotnictví či zemědělství se bez nich už téměř neobejdou. Základem předcházení problémů spojených s příchodem cizinců je jejich integrace do naší společnosti. Náš stát je na ni dobře připraven, neboť má vlastní integrační politiku včetně speciálního integračního programu pro azylanty.

To, že kulturní odlišnost není na překážku sounáležitosti s českým prostředím, ukazuje příklad našich vietnamských spoluobčanů, kteří se významně zapojili do dobrovolnické pomoci i během covidové krize. A důkazem důvěry Čechů v spoluobčany s cizím původem je i jejich přítomnost mezi volenými zastupiteli – například Litoměřicko reprezentoval v Senátu v letech 2012–2018 MUDr. Hassan Mezian, který pochází ze Sýrie.

Kolik dětí by ČR v tuto chvíli dokázala pojmout, aby o ně bylo dobře postaráno?

ČR je bohatá země s vybudovaným kvalitním systémem péče o nezletilé cizince bez doprovodu rodičů. Zvládli bychom jich teoreticky přijmout klidně několik stovek, podobně jako Portugalsko. Současný systém je však nastavený na počty spíše desítek dětí cizinců ročně, ideální počet by byl 50 dětí ročně a nejlépe aby přicházely postupně, například po skupinkách 8 dětí.

Kdo by zaplatil výdaje za relokace?

Na relokace a následnou péči o děti lze čerpat prostředky z [Azylového, migračního a integračního fondu](#) EU (ve výši 6000 až 10 000 € na dítě). Iniciativa Češi pomáhají má navíc zajištěného sponzora, který je připraven náklady relokace uhradit.

Hmotné zajištění relokovaných nezletilých v tak rozvinuté a bohaté zemi, jako je Česká republika, není problém. Portugalsko s podobně velkou populací (10 mil.) a o něco nižším HDP (201 mld. EUR) nabízí, že z Řecka přijme 500 dětí.

V případě nezletilých bez doprovodu je mnohem významnější humanitární stránka věci – možnost dát bezpečí a naději dětem a mladým lidem, kteří by jinak museli strávit život v uprchlickém táboře bez jakékoli perspektivy. V Česku mohou získat vzdělání, najít si práci a v dospělosti být pro stát přínosem.

Proč se pro žadatele o azyl nevybuduje kvalitní zařízení mimo EU, kde by bylo dobře postaráno i o děti bez doprovodu?

Více než 80 % světových uprchlíků se nachází v rozvojových zemích, často v táborech zřizovaných UNHCR. Vyspělé země tak nesou jen velmi malý díl péče o uprchlíky a snaha zříci se této odpovědnosti úplně je těžko obhajitelná.

Plány na vybudování evropského tábora či přijímacího centra mimo EU naráží na neochotu třetích zemí mít takové středisko na svém území, jelikož by se mohlo stát magnetem pro příliš mnoho lidí na útěku a migrantů z okolních zemí. Na místě jsou také obavy, že EU by v takových zařízeních nebyla schopna zajistit potřebné podmínky či dodržování lidských práv. Přes velké investice se jí to nedaří ani v řeckých táborech a je velmi těžké si představit, že mimo území EU by to mohlo fungovat. Například Turecko nebo Libye, s nimiž EU v otázce uprchlíků spolupracuje, jsou v tomto směru velmi problematické. Není ani zřejmé, jaké jurisdikci by zařízení podléhala, jak by mimo EU probíhalo zpracování žádostí o azyl, kdo by o nich rozhodoval nebo jak by se nakládalo s úspěšnými žadateli.

Nemáme dost svých starostí?

Každý stát se přirozeně v první řadě stará o své občany, kteří potřebují pomoci. To ale neznamená, že nemá kapacitu být solidární a nabídnout svou pomoc i dalším lidem, kteří ji zoufale potřebují, nebo odlehčit jiným evropským státům, pokud nesou příliš velkou zátěž.

Česká republika je sebevědomá prosperující země s velkým lidským kapitálem. Neměl by pro nás být problém přijmout několik nezaopatřených dětí z řeckých táborů a zajistit jim normální životní perspektivu. Zvláště, když se náklady na relokační hradí z velké části z evropských fondů.

Přijetí nezaopatřených dětí má velkou symbolickou hodnotu. Ukázalo by, že soucítíme s lidmi přežívajícími v katastrofických podmínkách, a učinilo by z nás solidárního partnera v rámci evropského společenství.

Co můžu udělat já?

Nejen dětem v Řecku, ale všem lidem na útěku na různých místech je možné pomáhat prostřednictvím sbírek, jako je [Pomoc dětem na útěku](#), sbírky [Člověka v tísní](#), [Diakonie](#), [Adry](#) a dalších organizací. Pokud se domníváte, že Česká republika by měla nejzranitelnější skupiny z uprchlických táborů přijímat a postarat se o ně, můžete se zapojit například do kampaně [Vzkazy ministromi](#) nebo k různým petičním iniciativám.

Velmi důležité také je nebát se a dávat najevo soucit a dobrou vůli v každodenních konverzacích s lidmi kolem sebe!

Na sestavení dokumentu se podíleli odborníci z Organizace pro pomoc uprchlíkům, Amnesty International ČR, Člověk v tísní, Diakonie ČCE a Pomáháme lidem na útěku.

V kampani byly využity obrazové materiály UNHCR.

Grafické zpracování: David Babka

Konsorcium nevládních organizací
pracujících s migranty

www.migracnikonsorcium.cz